

การจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวกลุ่มชาวกูย Management of Tourism Promotion for Kui Group

สุรียา คลังฤทธิ์¹, ยโสธรา ศิริภาพระภากร² และฉัตรภาภรณ์ จันทร์แจ่มธารี³

บทคัดย่อ

คติพิธีเซ่นไหว้ของกลุ่มชาวกูยที่มีต่อปราสาทขอมปรางค์กู มาจากความเชื่อของอำนาจเหนือธรรมชาติที่เชื่อว่าสถิตอยู่ในปราสาทขอมปรางค์ ชาวไทยกูยให้ความเชื่อต่ออำนาจวิญญาณมาก พิธีเซ่นไหว้ปราสาทจัดขึ้นตรงกับวัน ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่จะต้องปฏิบัติประจำปี ตามคติความเชื่อของชาวกูยเชื่อว่าจุดที่ตั้งของปราสาทขอมปรางค์กูเป็นศาสนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่สถิตของวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ และวิญญาณของบรรพบุรุษด้วย ชาวกูยมีพิธีเซ่นไหว้ โดยการจัดเครื่องบูชา เครื่องเซ่นไหว้ เดินแห่ขบวนมาที่ปราสาท แล้วจัดพิธีบวงสรวงรอบปราสาทโดยการวางสิ่งของรอบปราสาท เชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษจะได้รับสิ่งของเหล่านี้ พร้อมทั้งเทพเจ้าที่สถิตอยู่ในองค์ปราสาทด้วย ในพิธีกรรมเมื่อพิธีเซ่นไหว้ดำเนินการอยู่ จะมีการเทน้ำเปล่า หรือ เหล้าขาวรินลงพื้นดิน เชื่อกันว่าเป็นการบอกกล่าวเจ้าแม่ธรณี เจ้าที่ เจ้าทาง ที่ประจำอยู่บนพื้นดินให้รับรู้การอธิฐานของตนเอง พิธีเซ่นไหว้ ปราสาทปรางค์กู นี้ ก็ด้วยเหตุเพื่อความอุดมสมบูรณ์และความเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิตและการเพาะปลูก หรืออาจเป็นการบอกกล่าวที่ชุมชนมีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับความเคารพนับถือและบูชา พิธีที่กลุ่มชาวกูย อำเภอปรางค์กู จังหวัดศรีสะเกษ จัดขึ้น เพื่อเซ่นไหว้ประจำปี ก่อนการลงทำการเพาะปลูก และได้เป็นประเพณีที่ใหญ่โตมากในอำเภอ ที่ชาวกูยชนนี่ยังให้ความสำคัญและยังมีการสืบทอดอยู่ในปัจจุบันนี้

คำสำคัญ : พิธีเซ่นไหว้, กลุ่มชาวกูย, ปราสาทขอมปรางค์กู, จังหวัดศรีสะเกษ

Abstract

Paying homage to the Kui people group at the Khmer Prang Ku castle. Comes from the belief of supernatural power that is believed to reside in the Khmer pagoda Kui people believe very spiritually. Wai Jai Ceremony is held on the 3rd lunar month every year until it becomes a culture that must be practiced every year. According to the beliefs of the Kui people Believe that the location of the castle, Khmer Prang Ku is a holy place Is the dwelling place of holy spirits and the spirit of ancestors too Kui people have offerings to pay respect. By organizing an offering Offering Walk the procession to the castle Then held a sacrifice ceremony around the castle by placing items around the castle Believe that the spirits of ancestors will receive these things Including the gods that resided in the castle in the ritual, when the signatory ceremony is performed. There will

¹ วิจัยและประชากร มหาวิทยาลัยมหิดล Research and Population, Mahidol University

² สาขาพระพุทธศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ โทร. 089-581-9532, yasotharar@gmail.com

³ พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ โทร. 093-082-6868

Master of Arts, Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Sisaket Buddhist College, Tel. 093-082-6868

be pouring water or white liquor poured on the ground. It is believed to inform the goddess of the earth, who is stationed on the ground, to acknowledge their prayers. And prosperity in life and cultivation or it may be a notice that the community has about sacred things with respect and worship. Ceremonies at the Kui people Prang Ku District Sisaket Province held to pay respect to the annual Before planting and has a very large tradition in the district That this community still respects and is still inherited today

Keywords: Wai ritual, Kui people, Prasat Khem Prang Ku, Sisaket Province

บทนำ

มนุษย์ได้กำเนิดขึ้นมาท่ามกลางธรรมชาติ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพิง อาศัย และมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย ด้วยเหตุนี้เองมนุษย์จึงต้องการ ความอุดมสมบูรณ์ และความผาสุก ในการดำเนินชีวิต มนุษย์ได้มีความเชื่อต่อพลังวิญญาณ ที่สถิตตามพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะ ปราสาทปรังคู้ เป็นปราสาทโบราณที่ถูกสร้างขึ้นในสมัยโบราณ ครั้งสมัยอาณาจักรขอมเรืองอำนาจในสมัยนั้น สถานที่นี้ได้ถูกสร้างเป็นศาสนสถาน เพื่อประกอบพิธีกรรม สวดมนต์ พิธีกรรมอื่นๆ เป็นปราสาท 3 หลัง ตั้งอยู่บนฐานที่สร้างด้วยศิลาแลงขนาดใหญ่ ความสูงนับตามชั้น ได้ 5 ชั้น ด้านบนประกอบด้วยปราสาท อีกสามหลัง ภายในอาจเป็นที่ประดิษฐานเทวรูปขนาดใหญ่ไว้สำหรับบูชา การนับถือในสถานที่แห่งนี้ยังปรากฏการเข้าไปประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชุมชนโบราณจนถึงสมัยปัจจุบันก็ยังคงมีการประกอบพิธีบูชาตามความเชื่อที่มีอยู่อย่างไม่เสื่อมคลาย ชาวทวยเชื่อว่ามีวิญญาณที่เชื่อว่ามีอำนาจที่สามารถให้คุณหรือโทษแก่มนุษย์

ทำให้มนุษย์เกิดความยำเกรงและเคารพตลอดมา สิ่งนี้เองจึงเป็นมาของอำนาจที่เหนือมนุษย์ที่เรียกว่า เทพเจ้า เทวา อารักษ์ หรือพลังแห่งภูตผีปีศาจ ที่มีพลังอำนาจเหนือธรรมชาติคอยควบคุมอยู่ (พระมหาวิระ สุขแสง ,2550 : 1) ความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อพลังอำนาจที่ไม่สามารถอธิบายได้ (วิลาลินี ศรีนุเคราะห์,2543 : 1) ได้ตั้งนี้เชื่อว่าธรรมชาติมีอำนาจบางอย่าง สามารถดลบันดาลให้เกิดทุกข์สุขแก่มนุษย์ได้ มนุษย์มีความเชื่อในอำนาจ วิญญาณผีสิงเทวดา เป็นความเชื่อที่วิวัฒนาการมาจากความเชื่อดั้งเดิม วิญญาณเหล่านั้นสถิตอยู่ในธรรมชาติ และควบคุมให้เกิดปรากฏการณ์ ทั้งในด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่มนุษย์ได้

รูปที่ 1 แผ่นภาพเชิญเที่ยวงาน

การเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าระบบโครงสร้างทางความเชื่อของกลุ่มชาวกูยควรทำการศึกษาถึงคุณค่า มิติด้านอื่นๆ เพราะถือว่าเป็นระบบความเชื่อที่มีบทบาทในการสร้างชุมชนให้ผูกพันกับท้องถิ่น สร้างความสามัคคีให้ชุมชนมีความสุข มีความใกล้ชิดและเคารพต่อธรรมชาติอันเกิดจากพิธีกรรมดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของกลุ่มชาวกูยของชุมชน ให้คงอยู่ต่อไปได้

การพัฒนาการทางความเชื่อ

ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่ได้มีการสืบทอดมาเป็นมรดกของชุมชน การสืบทอดความเชื่อของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ความเชื่อของมนุษย์ได้วิวัฒนาการความเชื่อของมนุษย์มีลักษณะการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อทางศาสนาที่มีระบบมากขึ้น และมีเหตุผลมากขึ้นตามลำดับ พัฒนาการของความเชื่อของมนุษย์ที่แสดงออกเป็นพิธีกรรมการบวงสรวง ของอารยธรรมอินเดียโบราณ ในยุคก่อนพุทธกาลหมายถึงเอาระบบความเชื่อที่คนในอินเดียยึดเอามาเป็นทั้งบัญญัติทางศาสนาและสังคม ซึ่งนักปราชญ์ทางภารตวิทยาได้กล่าวไว้ว่าเริ่มต้นเมื่อ ประมาณ 1,000 ปี ก่อนพุทธศักราช (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 360) และมีพัฒนาการทางด้านความเชื่อมาจนถึงการเสด็จอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า ประมาณ 45 ปี ก่อนพุทธศักราช มีการพัฒนาการมาจากความเชื่อเรื่องพรหมลิขิตอำนาจที่กำหนดความเป็นไปของชีวิต (สุนทร ณ รั้งสี, 2545 : 3) เชื่อกันว่า พระพรหมจะเขียนไว้ที่หน้าผากของเด็กซึ่งเกิดมาได้ 6 วัน (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542 : 760)

พิธีเซ่นไหว้ปราสาทขอมปรางค์กู่ของชาวกูย

มนุษย์ได้เชื่อในพลังอำนาจอันลึกลับว่าเป็นเทพเจ้า เทวดาที่รักษาพื้นที่แห่งนี้ มนุษย์พยายามสถานที่ไว้สำหรับเคารพบูชา และการสร้างรูปเคารพขึ้นมาสสิ่งนี้เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีผลต่อการดำเนินชีวิต ความเชื่อเป็นอยู่ในมิติทางด้านต่างๆ และพิธีเซ่นไหว้ ปราสาทขอมปรางค์กู่ ทั้งนี้ก็หวังผลให้ตนได้ในสิ่งที่ปรารถนาอีกประการหนึ่งด้วย (พระสำเร็จ อินทยุง, 2561: 35)

พิธีเซ่นไหว้ ของชนกลุ่มชาวกูยที่มีต่อปราสาทขอมปรางค์กู่ เป็นพิธีกรรมที่ชนกลุ่มนี้ได้นำเครื่องเซ่นไหว้ อาทิ ผลไม้ ข้าว น้ำ อาหารหวาน ไข่ ปลา เนื้อ ประกอบไปด้วยเครื่องบูชา เช่น ดอกไม้เงิน ดอกไม้ทอง เครื่องหอม น้ำหอม รูป เทียน เงิน ผ้าไหมทั้งชาย หญิง เป็นเครื่องไหว้ ชาวกูยจะแห่เครื่องบูชาเหล่านี้ไปที่ปราสาท และประกอบพิธีบวงสรวงโดยประธาน และผู้นำในการประกอบพิธี ปราชญ์ชาวบ้าน จะวางเครื่องเซ่นไหว้ต่างๆที่ตนนำไปนั่งรอบๆ ปราสาท เพื่อทำพิธีไหว้ต่อปราสาทปรางค์กู่

รูปที่ 2 พิธีเซ่นไหว้ปราสาท กลุ่มชาวไทยภูเขา การบูชาปราสาท

ชาวกูยมีความเชื่อต่ออำนาจศักดิ์สิทธิ์ ที่มีต่อปราสาทขอมแห่งนี้ ในการอำนวยความสะดวก และความอุดมสมบูรณ์ ในการทำเกษตรกรรม และ อำนาจผลในการประกอบหน้าที่การงาน เทวอารักษ์ที่สถิตในองค์ปราสาทมีอิทธิพลต่อชุมชนในแถบบริเวณโดยรอบ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวกับ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ของกลุ่มได้อย่างเด่นชัด (ผศ.กฤษนันท์ แสงมาศ, 25 มกราคม 2561)

ปัจจุบันนี้กลุ่มชาวกูย ยังรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้อย่างเคร่งครัด ทั้งการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อดั้งเดิมของคนในพื้นที่ เชื่อว่าเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ (yasothara, 2017:3) การเริ่มต้นในการประกอบพิธีกรรมจะมีการบอกกล่าวให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกันก่อนที่จะจัดพิธีกรรมขึ้นโดยจะให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการเตรียมการ และจะให้ความสำคัญทุกครั้งที่ต้องกระทำ

วิญญานบรรพบุรุษผู้บริบาลของชาวกูย

ความเชื่อและพิธีกรรมนี้มีผลต่อวิถีชีวิต กับการดำเนินชีวิตของชาวกูย และที่มีความเชื่อต่อ วิญญานบรรพบุรุษที่อาจสถิตอยู่ในปราสาท หรือบ้านที่อยู่อาศัย ด้วยจุดกำเนิดนี้เองจึงได้เกิดพิธีกรรมของชาวกูยขึ้นนั่นคือ พิธีกรรมแกลมอญ

รูปที่ 3 พิธีกรรมแกลมอญ (ซ้าย) พิธีกรรมเข้าทรงของกูย (ขวา)

จากรูปที่ 2 เป็นพิธีสื่อสารถึงวิญญาณบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว เป็นพิธีเชิญวิญญาณเหล่านั้นให้มาเข้าทรงร่างกายของผู้จัดพิธีกรรม ตามความเชื่อของชาวกูย เชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษนี้สามารถช่วยเยียวยา รักษา ดูแล และคุ้มครอง ได้ เปรียบเสมือนผู้คอยช่วยเหลือ อาทิ เมื่อยามเจ็บป่วยด้วยโรคที่รักษาไม่หายจากการรักษาทางการแพทย์สมัยใหม่ ที่มีอาการที่เชื่อกันว่า โดนคุณไสย ผีเข้า หรืออาการอื่นๆ ที่ทางการแพทย์ไม่สามารถค้นหาอาการเหล่านี้ได้ ในพิธีเซ่นไหว้ปราสาทขอมปรangkū นี้ มีการจัดพิธีกรรมแกลมอญ เพื่อเชิญดวงวิญญาณมารับรู้ การ เซ่นไหว้ บวงสรวง บูชา ของชุมชน ซึ่งมีผู้คนเข้าร่วมจำนวนมากในแต่ละปี

คุณค่าทางความเชื่อของกลุ่มชุมชน

คุณค่าทางความเชื่อในพิธีเซ่นไหว้ของกลุ่มชาวกูย อำเภอปรangkū จังหวัดศรีสะเกษ เป็นจุดยุทธศาสตร์หนึ่งในด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน คุณค่าทางวัฒนธรรมประเพณี คุณค่าทางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาหารของชาวกูย ที่อาศัยอยู่ในแถบนี้ได้เป็นอย่างดี และนำไปสู่โปรแกรมการท่องเที่ยว ดังรูปที่ 4

รูปที่ 4 โปรแกรมการท่องเที่ยว

คุณค่าการสืบสานประเพณีวัฒนธรรม

พิธีกรรมเซ่นไหว้ปราสาทปรangkū มีชุดการแสดงทางศิลปะทางวัฒนธรรม การแสดงชุดการรำนางอัปสร (นางงามแห่งสรวงสวรรค์) การรำถวายที่มีในองค์ปราสาทขอมปรangkū เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมประจำปี เป็นการบูชาในด้านนาฏศาสตร์ ศาสนาแห่งการรำรำเพื่อบูชาต่อเทพเจ้า หรือผู้มีบุญ ดังรูปที่ 5

รูปที่ 5 การร่ายรำ หน้าปราสาทปรางค์กู๋

คุณค่าทางคำสอนเพื่อการพัฒนาจิตและพฤติกรรมของชุมชน

ความเชื่อที่มีต่อปราสาทปรางค์กู๋ของชาวกู๋ได้เป็นจุดที่เป็นส่วนช่วยเสริมในการพัฒนาจิตและพฤติกรรมของชุมชนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน อาทิ การปฏิบัติตามคำสอน การให้ความเคารพ นอบน้อม การแสดงความกตัญญู กตเวทิตะ และความสามัคคีในชุมชน สิ่งเหล่านี้เกิดจากประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม ที่งดงามและน่าอนุรักษ์ สืบสาน

สรุป

คติพิธีเซ่นไหว้ของกลุ่มชาวกู๋ที่มีต่อปราสาทขอมปรางค์กู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษมีฐานคติ มาจากความเชื่อของอำนาจเหนือธรรมชาติที่เชื่อว่าสถิตอยู่ในปราสาทขอมปรางค์ ชาวกู๋ให้ความเชื่อต่ออำนาจ วิญญาณมาก พิธีเซ่นไหว้ปราสาทจัดขึ้นตรงกับวัน ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่จะต้องปฏิบัติประจำทุกปี ตามคติความเชื่อของชาวกู๋ เชื่อว่าจุดที่ตั้งของปราสาทขอมปรางค์กู๋เป็นศาสนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่สถิตของวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ และวิญญาณของบรรพบุรุษ ชาวกู๋มีพิธีเซ่นไหว้ โดยการจัดเครื่องบูชา เครื่องเซ่น ไหว้ต่างๆ เดินแห่ขบวนมาที่ปราสาท แล้วจัดพิธีบวงสรวงรอบปราสาทโดยการวางสิ่งของรอบปราสาท เชื่อว่า วิญญาณของบรรพบุรุษจะได้รับสิ่งของเหล่านี้ พร้อมทั้งเทพเจ้าที่สถิตอยู่ในองค์ปราสาทด้วย ในพิธีกรรมเมื่อพิธีเซ่นไหว้ดำเนินการอยู่ จะมีคนเทน้ำเปล่า หรือ เหล้าขาว รินลงพื้นดิน เชื่อกันว่าเป็นการบอกกล่าวเจ้าแม่ธรณี เจ้าที่ เจ้าทาง ที่ประจำอยู่บนพื้นดินให้รับรู้การอธิฐานของตนเอง พิธีเซ่นไหว้ ปราสาทปรางค์กู๋ นี้ก็ด้วยเหตุเพื่อความอุดมสมบูรณ์และความเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิตและการเพาะปลูกหรืออาจเป็นการบอกกล่าวที่ชุมชนมีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์กับความเคารพนับถือและบูชา พิธีที่กลุ่มชาวกู๋ อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ จัดขึ้น เพื่อเซ่นไหว้ประจำปี ก่อนการลงทำการเพาะปลูก และได้เป็นประเพณีที่ใหญ่โตมากในอำเภอ ที่ชาวกู๋ชุมชนนี้ยังให้ความนับถือ และยังมีการสืบทอดอยู่ในปัจจุบันนี้

เอกสารอ้างอิง

- ราชบัณฑิตยสถาน.(2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สรีรวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- พระสำเร็จ อินทยุง. (2561). **ศึกษาประเพณีแซนพนม ของชาวพุทธ บ้านตะโก ตำบลโคกย่าง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์**. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิระ สุขแสง. (2550). **มะมีวัด : พิธีกรรมและความเชื่อของกลุ่มคนพูดภาษาเขมรถิ่นอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์**. การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิลาสินี ศรีนุเคราะห์. (2543). **ปัจจัย: กรณีศึกษาพิธีการไหว้ครูเพื่อสืบทอดพิธีกรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อของชาวไทยเขมรสุนทร**. รายงานการวิจัย.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤษณ์ท์ แสงมาศ, 25 มกราคม 2561.
- Clifford Geertz, *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*, (NY: Basic Books, 1973), pp. 23-7; Charles Taylor, *The Ethics of Authenticity*, (London: Harvard University Press, 2000), pp. 19-22.
- Yasothara, (2017). **Bai Sai : Buddhism innovation as a sacrifice to promote constancy way of life of Thai – Khmer group in Muang District, Surin Province, Thailand**. In 14th International Conference on Social Science and Humanites (ICSSH) 13-Jun-2017 to 14-Jun-2017. Nanyang Technological University, Nanyang Executive Centre, Singapore.
- Y. Ishizawa and Y. Kono. (Eds,). (1986). **Study and Preservation of Historic Cities of Southeast Asia: Study and Preservation of the Cultural Heritage of Southeast Asia**. Tokyo : The Japan TimeLtd.